

Наукові перспективи
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№ 1(19)

2024

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Merry
Christmas*

& happy new year

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 1(19) 2024

Київ – 2024

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 1(19) 2024

Kyiv – 2024

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 1(19) 2024. С. 937.

Свідчення про державну реєстрацію Серія Серія KB № 25116-15056P.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємництво та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.01.2024, № 4/1-24).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної гільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дачій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балаласва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)

- Кавиліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бутая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кризина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ, Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушчева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любомир Федорович - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Калєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПРН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна — доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгеніївна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

Гришко С.В., Левада О.М., Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В. <i>МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	581
Дубовик С.Г., Каденко Л.М. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ОПРАЦЮВАННЯ УЧНЯМИ 3(4)КЛА НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ДОСЛІДЖУЄМО МО. ЯВИЩА» МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ</i>	595
Ільніцька К.С. <i>ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІСТОРИЗМУ У ЗАГАЛЬНОМУ КУРСІ ФІЗИКИ ЗА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ КОРПУСКУЛЯРНО-ХВИЛЬОВОЇ ТЕОРІЇ СВІТЛА»</i>	606
Кірдан О.Л., Авраменко Б.І. <i>МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ПЕРСПЕКТИВИ</i>	625
Корсікова К.Г., Потапова Н.В. <i>ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ: ОГЛЯД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ</i>	637
Краснобокий Ю.М. <i>ПРИКЛАД ВНУТРІШНЬОПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ФІЗИКИ НА БАКАЛАВРАТІ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ</i>	649
Лоскутова І.В., Абуватфа Самі І.Х., Кіріцева О.А. <i>ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	669
Найда Р.Г. <i>ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗДО ТА БАТЬКІВ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ В УКРАЇНІ</i>	683
Ордановська О.І. <i>ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ ЗА МОДЕЛЬНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ ДЛЯ 7-9 КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ</i>	693
Палагнюк М.М. <i>АНТРОПОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ ВІЙНИ ТА МИРУ НА ПРИКЛАДІ ТРАКТАТУ ІНОКЕНТІЯ ГІЗЕЛЯ «МИР З БОГОМ ЧОЛОВІКУ»</i>	709

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні психологічних засад реалізації програм міжнародної академічної мобільності.

Література:

1. Академічна мобільність. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/osvita-zakordonom/akademichna-mobilnist> (дата звернення: 15.12.2023).
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. друге, доп. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Гурч Л. Мобільність студентів та професорсько-викладацького складу як фактор підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України в європейському просторі. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=53> (дата звернення: 15.12.2023).
4. Загородня А. Академічна мобільність як засіб забезпечення якості професійної підготовки фахівців економічної галузі України. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/715121/1/2382.pdf> (дата звернення: 15.12.2023).
5. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 15.12.2023)
6. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 15.12.2023)
7. Згуровський М. З. Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі. URL: <http://www.idn.polynet.lviv.ua> (дата звернення: 15.12.2023).
8. Клименко Ю. А. Професійна мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Умань, 2011. 20 с.
9. Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> (дата звернення: 15.12.2023).
10. Порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого Постановою КМУ від 12 серпня 2015 р., №579 (в редакції постанови КМУ від 13 травня 2022 р. №599). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 15.12.2023).
11. Федорова І. Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/VKPI_frp_2012_2_20%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/VKPI_frp_2012_2_20%20(3).pdf) (дата звернення: 15.12.2023).

References:

1. Akademichna mobilnist. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/osvita-zakordonom/akademichna-mobilnist> [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. U. (2011). Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
3. Hurch, L. Mobilnist studentiv ta profesorsko-vykladatskoho skladu yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vyshchoi osvity Ukrainy v yevropeiskomu prostori. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=53> [in Ukrainian].
4. Zahorodnia, A. Akademichna mobilnist yak zasib zabezpechennia yakosti profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv ekonomichnoi haluzi Ukrainy. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/715121/1/2382.pdf> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy «Pro osvitu». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

7. Zghurovskiy, M. Z. Bolonskyi protses – strukturna reforma vyshchoi osvity na yevropeiskomu prostori. URL: <http://www.idn.polynet.lviv.ua> [in Ukrainian].

8. Klymenko, Yu. A. (2011). Profesiina mobilnist maibutnikh uchyteliv u krainakh Yevrosoiuzu [Professional Mobility of Future Teachers in the EU Countries]. Extended abstract of candidate's thesis. Uman. [in Ukrainian].

9. Osvita v umovakh voiennoho stanu: vyklyky, rozvytok, povoienni perspektyvy. Informatsiino-analitychnyi zbirnyk. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> [in Ukrainian].

10. Poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist, zatverdzenoho Postanovoiu KМУ vid 12 serpnia 2015 r., №579 (v redaktsii postanovy KМУ vid 13 travnia 2022 r. №599). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

11. Fedorova, I. Akademichna mobilnist ukrainskykh studentiv suchasnoho osvitnoho prostoru. URL: [/Downloads/VKPI_fpp_2012_2_20%20\(3\).pdf](#) [in Ukrainian].

УДК 378.011.3-057.86:37.091.214(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1\(19\)-637-648](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-637-648)

Корсікова Катерина Геннадіївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, тел.: (063) 300-54-12, <https://orcid.org/0000-0002-9690-8405>

Потапова Наталя Валеріївна кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, тел.: (097)811-03-13, <https://orcid.org/0000-0001-7891-6770>

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ: ОГЛЯД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

Анотація. Стаття присвячена проблемі підготовки експертів у галузі освіти. Проаналізовано особливості, зміст і завдання експертної діяльності в освітній сфері. Здійснено порівняльний аналіз понять «експертна діяльність», «управлінська діяльність у сфері освіти». Проведено детальний аналіз нормативно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні, визначено основні положення і задачі відповідних законів, наказів і постанов. Розкрито основні принципи наукової та науково-технічної експертизи, визначені нормативними документами українського законодавства. Схарактеризовано суть і ознаки різних видів експертиз та навчальних програм, спрямованих на підготовку експертів. Увага акцентується на колі учасників, які можуть здійснювати наукову експертну діяльність згідно з діючим законодавством. Підкреслено важливість інноваційної діяльності різних напрямів в якості об'єктів наукової експертизи на державному рівні.

Здійснено ґрунтовне дослідження магістерських програм підготовки фахівців у галузі освітньої діяльності у закладах вищої освіти України. Зроблено огляд змісту, завдань, напрямів підготовки майбутніх експертів освітньої галузі, визначено очікувані результати, які будуть мати учасники після завершення програми навчання. Наголошено на перспективах впровадження подібних програм в освітній процес вищої школи України. Визначено потужний вплив учасників освітніх програм і професійних експертів на якість освіти. Виокремлено компоненти освітніх програм,

напрями і спеціалізації підготовки магістрів. Підкреслено інноваційність, високий ступінь змістовного охоплення навчання, актуальність навчальних програм, нестачу підготовки фахівців цього профілю в освітніх установах нашої країни. Обґрунтовано важливість дослідження і вдосконалення освітніх програм підготовки експертів в освітній галузі, вивчення їхніх перспектив і можливостей для освітньої системи України та управлінської діяльності в сфері освіти.

Ключові слова: експертна діяльність в освіті, експертне оцінювання, якість освіти, нормативні документи в сфері освіти, програма підготовки експертів у галузі освіти.

Korsikova Kateryna Hennadiivna Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor of Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council, Lane Rustaveli, 7, Kharkiv, 61001, tel.: (063)300-54-12, <https://orcid.org/0000-0002-9690-8405>

Potapova Natalia Valeriivna Candidate of Pedagogical Sciences, lecturer of Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council, Lane Rustaveli, 7, Kharkiv, 61001, tel.: (097)811-03-13, <https://orcid.org/0000-0001-7891-6770>

THE PROBLEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF EXPERTS IN THE FIELD OF EDUCATION: OVERVIEW OF CURRICULUM CONTENT

Abstract. The article focuses on the problem of training of experts in the field of education. Features, content and objectives of expert activity in the educational sphere are analyzed. Comparative analysis of the concepts of «expert activity», «management activity in the field of education» is carried out. Detailed analysis of regulatory and legal support for expert activities in Ukraine is carried out, the basic provisions and tasks of the relevant laws, orders and regulations have been determined. Basic principles of scientific and technical expertise defined by regulatory documents are revealed. The essence and signs of various types of examinations and educational programmes aimed at training experts are characterized. The attention is paid to the circle of participants who can carry out scientific expert activities in accordance with current law. The importance of innovative activities of various directions as objects of scientific expertise at the state level is emphasized.

A thorough study of master's programmes for training specialists in the field of educational activities was carried out. A review of content, tasks, directions of training of future experts in the educational field is explored, expected results that participants will have after completing the training programme were defined. Prospects for the implementation of such programs in the educational process of higher education in Ukraine are emphasized. Powerful influence of participants in educational programmes and professional experts on the quality of education is revealed. Components of educational programs, directions and specialization of master's training are pointed out. Innovation, high degree of meaningful coverage of education, relevance of educational programmes, lack of training of specialists of this profile in educational institutions of our country are emphasized. The importance of research and improvement of educational training programmes for experts in the educational field, study of their prospects and opportunities for the educational system of Ukraine and management activities in the field of education are proved.

Keywords: expert activity in education, expert evaluation, quality of education, regulations in the field of education, education expert training programme.

Постановка проблеми. Сьогодні система вітчизняної освіти знаходиться у стадії реформування, тому дуже гостро стоїть проблема залучення грамотних експертів у цій сфері. Нова українська школа вимагає кардинально інших підходів до оцінки ефективності освітнього процесу – пов'язаних з демократизацією, інклюзивністю, мобільністю, залученням інноваційних технологій тощо.

Експертна діяльність вимагає не лише високої кваліфікації фахівця, але і відповідної підготовки згідно із сучасними стандартами. Зокрема, важливо надавати експертам професійну підготовку для ефективної комунікації, всебічного моніторингу, грамотної рефлексії. Технологізація процедур експертиз є важливим кроком для захисту експертних висновків від можливої необ'єктивності, політичної заангажованості та упередженості.

Для досягнення цієї мети органи державної влади повинні звертатися до змін у сучасній системі освіти. Залучення нових фахівців, що є експертами в галузі освіти, може значно вдосконалити процеси її реформування. Провідною функцією цих фахівців, за визначенням І. Чечеля, є надання консультаційної допомоги різним категоріям осіб, включених в освітній процес: керівникам на всіх рівнях щодо вбудовування в загальний модернізаційний контекст розвитку держави, працівникам сфери освіти, які впроваджують нові технології, а також батькам [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження експертної діяльності у сфері освіти займалися багато українських учених. О. Боднар, Л. Петренко, М. Антонченко зосередили увагу на дослідженні засад експертного оцінювання діяльності закладів загальної середньої освіти. Н. Тверезовська є дослідницею теоретичних та методичних основ створення і використання навчальних експертних систем у підготовці фахівців вищих навчальних закладів [2]. Сферою досліджень Н. Пономаренко є підготовка експертів з освітньої діяльності у європейських країнах [3]. Важливим викликом для науковців та освітян є проблема професійної підготовки експертів в галузі освіти в українській педагогічній теорії, яка досі залишається мало вивченою.

Мета статті – дослідити проблему нормативного регулювання експертної діяльності в галузі освіти, проаналізувати окремі освітні програми підготовки експертів у галузі освіти в українських освітніх установах з точки зору їх завдань і змісту.

Виклад основного матеріалу. Експерти у сфері освіти представляють собою висококваліфікованих фахівців, що мають різні рівні досвіду та спеціалізуються на дослідженні ефективності навчання на різних освітніх ланках – дошкільної, середньої, вищої освіти тощо. Вони забезпечують упровадження сучасних освітніх та управлінських технологій. Основні аспекти їхньої діяльності охоплюють [4]:

- надання консультаційної підтримки керівникам на всіх рівнях з питань включення освітніх проблем до стратегії регіонального розвитку;
- забезпечення консультаційного супроводу та підтримки у процесах розвитку освіти.

На думку дослідниці експертної діяльності у сфері освіти Г. Єльнікової, адаптивне управління персоналом розглядається як процес взаємодії, що викликає взаємну адаптацію поведінки учасників діяльності на основі діалогу та полілогу. Цей процес забезпечується спільним визначенням реалістичних цілей, їх подальшим об'єднанням зусиль та самонаправленням для досягнення визначених завдань [5].

Розглянемо детально нормативно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні з метою кращого розуміння проблеми підготовки експертів у галузі освіти.

Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [6] встановлює юридичні, організаційні та фінансові принципи експертної діяльності в області науково-технічного розвитку. Він також уточнює загальні засади та принципи регулювання громадських відносин у сфері організації та проведення наукових та науково-технічних експертиз. Основною метою цього правового акту є надання науково обґрунтованої структури та змісту стратегічних напрямів розвитку науки та техніки.

Закон також спрямований на забезпечення наукового обґрунтування наукових, науково-технічних, соціально-економічних та екологічних програм і проєктів. Він визначає напрями науково-технічної діяльності, проводить аналіз та оцінку ефективності використання науково-технічного потенціалу, а також результатів наукових досліджень, у тому числі в освітній сфері.

Основним завданням наукової та науково-технічної експертизи, як визначено в Законі України «Про наукову і науково-технічну експертизу», є:

1. Об'єктивне та комплексне вивчення об'єктів експертизи, зосереджене на безпристрасному та всебічному аналізі, спрямованому на виявлення всіх можливих аспектів.

2. Перевірка відповідності експертних об'єктів вимогам і нормам чинного законодавства, що підкреслює важливість визначення їхньої відповідності актуальним правовим нормам.

3. Оцінка відповідності об'єктів експертизи сучасному рівню наукових і технічних знань, тенденціям науково-технічного прогресу, принципам державної науково-технічної політики, вимогам екологічної безпеки та економічної доцільності.

4. Аналіз рівня використання науково-технічного потенціалу та оцінка результативності науково-дослідних робіт і дослідно-конструкторських розробок, спрямовані на визначення ефективності використання наукових та технічних можливостей.

5. Прогнозування науково-технічних, соціально-економічних і екологічних наслідків реалізації чи діяльності об'єкта експертизи, яке акцентує увагу на передбаченні можливих наслідків та впливів.

6. Підготовка науково обґрунтованих експертних висновків, що визначає необхідність формування висновків на основі наукових досліджень для надання обґрунтованих рішень.

Основні принципи наукової та науково-технічної експертизи, що визначені в Законі України «Про наукову і науково-технічну експертизу», включають:

1. Підкреслення важливості компетентності і об'єктивності осіб, установ та організацій, які проводять експертизу. Акцент робиться на високій кваліфікації і безпристрасності експертів та організацій, які здійснюють експертизу.

2. Зазначення необхідності врахування світового рівня науково-технічного прогресу, стандартів технічної та екологічної безпеки, а також вимог міжнародних угод. Визначається важливість узгодження експертизи з найновішими досягненнями та стандартами у світовому співтоваристві.

3. Підкреслення важливості експертизи громадської думки з питань, що стосуються предмета експертизи, та об'єктивної оцінки цієї думки.

Вказується на необхідність врахування та оцінки поглядів громадськості під час проведення експертизи.

4. Акцент на відповідальності за вірогідність і повноту аналізу, а також обґрунтованість рекомендацій експертизи. Зазначається важливість того, щоб експерти були відповідальні за якість та належну обґрунтованість своїх висновків.

Відповідно до положень Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», проведення експертизи може здійснювати широке коло учасників, а саме:

1. Органи виконавчої влади в межах своєї компетенції, що визначає можливість проведення експертизи органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень.

2. Підприємства, установи та організації всіх форм власності, а також тимчасові творчі колективи, що акцентує на різноманітності структур, які можуть приймати участь у проведенні експертизи.

3. Спеціалізовані експертні організації, що визначає можливість залучення спеціалізованих організацій для проведення експертизи.

4. Окремі експерти, групи експертів та експертні ради, що підкреслює можливість залучення індивідуальних експертів, експертних груп та рад для ефективного здійснення експертизи

Нормативне регулювання експертної діяльності в Україні також забезпечує наказ «Про затвердження Методики проведення експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня» [7]. Згідно з цим наказом, головною метою експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є проведення дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня об'єктів експертизи з метою підготовки обґрунтованих висновків, які використовуються при прийнятті рішень щодо цих об'єктів.

Об'єктами експертизи є стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності та середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня. Проведення науково обґрунтованого аналізу цих напрямків та формування висновків щодо їх доцільності затвердження є важливою складовою експертної діяльності. Основним видом експертизи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є первинна експертиза. Вона включає в себе глибокий аналіз, оцінку, та наукове обґрунтування стратегічних та середньострокових інноваційних напрямів на рівні загальнонаціональних стратегічних завдань.

Враховуючи потребу впровадження експертної діяльності в галузі освіти, Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII визначає

необхідність створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Поглиблена експертна підготовка повинна базуватися на фундаментальних програмах навчання, включаючи спеціалізовані програми для поглибленої підготовки та професійного розвитку експертів; освітні програми для осіб, які включені у процес прийняття рішень щодо проведення експертиз [4]. Перший тип програм передбачає ознайомлення з методологією науки, експертної діяльності та специфікою «експертного мислення», глобальними тенденціями до розширення міждисциплінарних зв'язків. За цією програмою можуть вчитися особи, які починають працювати експертами та мають професійну кваліфікацію в певній сфері. Освітні програми для осіб, які включені у процес прийняття рішень щодо проведення експертиз, розкривають додаткові можливості та обмеження експертних досліджень при вирішенні актуальних проблем сучасного суспільства. Ці програми розробляються для осіб, що є потенційними замовниками експертиз.

Ретроспективний аналіз освітніх програм в Україні виявив недостатню кількість професійної підготовки експертів у сфері освіти. Результати дослідження підтверджують, що програми, спрямовані на експертну діяльність в цій галузі, є обмеженими. Перша спроба експериментальної підготовки експертів у галузі освіти відбулася у Київському університеті імені Бориса Грінченка, де була запроваджена навчальна магістерська програма на діючих спеціальностях «Управління навчальним закладом» та «Державне управління». Особливість програми «Експертна діяльність у забезпеченні якості освіти» полягає в формуванні інструментальної компетентності експертів, спроможної здійснювати освітній аудит та консультування, проводити комплексну гуманітарну експертизу, а також прогнозувати розвиток освіти на всіх її рівнях та у всіх сегментах [8].

Організація підготовки експертів у галузі освіти в основному зосереджується на реалізації магістерських програм, спрямованих на вивчення актуальної проблематики. Зокрема, в магістратурі пропонуються спеціальності, такі як «Управління навчальним закладом» та «Освітні педагогічні науки», що доповнюються спеціалізацією «Експертна діяльність у сфері освіти». Наприклад, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти розробив унікальну програму підготовки експертів, орієнтовану на оцінку функціонування районних (міських) методичних кабінетів та загально-освітніх установ. Основна мета цієї освітньої програми полягає в навчанні висококваліфікованих експертів проводити інституційний аудит в сфері освіти. Програма не лише сприяє розвитку експертних навичок, але й націлена на підвищення професійної компетентності слухачів для ефективного оцінювання якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти.

Ця програма також надає можливість учасникам розробляти рекомендації щодо подальших кроків у підвищенні якості освіти та відповідності до нормативних вимог.

По завершенні освітньої програми учасники будуть мати наступні результати навчання: глибокі знання та високі навички з проведення інституційного аудиту та ефективної інтерпретації його результатів; повне розуміння вимог чинного законодавства у галузі забезпечення якості освіти; вміння використовувати методичний інструментарій для реалізації інституційного аудиту, включаючи оцінку освітніх та управлінських процесів та внутрішньої системи забезпечення якості освіти; ефективне застосування методів збору інформації та систематизації результатів; навички підготовки документації на основі результатів інституційного аудиту.

У КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» розроблено навчальну програму підвищення кваліфікації за напрямом: директори загальноосвітніх навчальних закладів, робочий навчально-тематичний план якої розрахований на підвищення кваліфікації директорів загальноосвітніх навчальних закладів із різним стажем роботи і передбачає навчання за очно-заочною формою. Інваріантна складова програми представлена темами «Оцінювання якості освітньої діяльності навчального закладу», «Нові підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів. Використання тестових технологій у ЗНЗ», «Теоретичні основи педагогічного оцінювання. Підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання». Варіативна складова представлена темою «Атестація та ліцензування закладів освіти в умовах реформування».

У Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка впроваджується унікальна Програма підготовки регіональних експертів із проведення інституційних аудитів та створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах загальної середньої освіти. Зміст програми насичений різноманітними модулями, зокрема: «Система забезпечення якості освіти в Україні», «Єдині підходи до створення внутрішніх та зовнішніх систем забезпечення якості освіти», «Оцінювання якості освітньої діяльності», «Аспекти розвитку професійної компетентності освітніх експертів» [9].

Національним педагогічним університетом ім. М. П. Драгоманова реалізується освітня програма підготовки магістрів за спеціальністю «Освітні вимірювання». Програма передбачає вивчення таких освітніх компонентів як «Філософія освіти», «Сучасні інформаційні технології в освіті», «Принципи тестування», «Класичні тестові моделі та їх застосування», «Основи конструювання тестів», «Організація дистанційної освіти в навчальному закладі», «Методологія та методи досліджень в освіті», «Організація управління навчальним процесом у ВНЗ» [10].

У Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя діє інноваційна освітня програма, спрямована на підготовку кваліфікованих фахівців у галузі освітніх вимірювань та дослідницько-інноваційної діяльності. Метою програми є не лише забезпечення студентів теоретичними знаннями та практичними вміннями у вибраній спеціальності, але й формування загальних та професійних компетентностей для ефективного вирішення складних завдань у сфері професійної та наукової діяльності. Програма покликана готувати студентів до подальшого успішного освоєння високоспеціалізованих програм для наукових дослідників, експертів з комунікацій, викладачів та наукових менеджерів у сферах освіти та соціальних структур. Особливий акцент робиться на широкому огляді та глибоких знаннях у галузі освітніх вимірювань, а також на розвитку умінь аналізувати інформацію з використанням сучасних методів та засобів.

Кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка створено інноваційну освітню програму під назвою «Експертна діяльність у галузі освіти» для підготовки магістрів. Мета даної програми полягає в системному формуванні професійної компетентності експертів у сфері освіти. Ці фахівці спеціалізуються на аналізі розвитку сучасної освіти, впровадженні освітніх політик, забезпеченні якості навчального процесу та можуть надавати кваліфіковані консультації з питань освіти, розробки стратегічних освітніх проектів, забезпечення консультаційного супроводу та підтримки у розвитку системи освіти [11].

На кафедрі педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» розроблена інноваційна освітня програма під назвою «Освітні педагогічні науки» із спеціалізацією «Управління та експертна діяльність в сфері освіти». Головною метою цієї програми є формування конкурентоспроможних фахівців у галузі освітніх та педагогічних наук, які зможуть успішно виконувати завдання в галузі викладацької, управлінської та експертної діяльності в освітній сфері.

Обов'язкові компоненти освітньої програми включають такі напрямки: наукова комунікація іноземною мовою; педагогіка у сфері вищої освіти; психологія менеджменту; методологія та методи наукових досліджень; система підготовки фахівців та експертна діяльність в галузі освіти; сучасні освітні технології; освітній менеджмент та управлінський процес в закладах освіти; моніторинг якості освіти.

Освітній компонент «Система підготовки фахівців та експертна діяльність в галузі освіти» враховує різноманітні форми занять, такі як лекції, консультації, практичні та семінарські заняття, тематичні дискусії та «круглі столи». Такий підхід дозволяє студентам отримати багатогранне розуміння та

практичні навички в області управління та експертної діяльності в освіті, забезпечуючи їхнє повноцінне професійне розвиток [12].

Після аналізу освітніх програм підготовки магістрів за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки виявлено, що лише обмежена кількість вищих навчальних закладів обрали спеціалізацію в галузі «експертна діяльність в сфері освіти», а також ввели такі ключові освітні компоненти, як «Експертна діяльність в галузі вищої освіти» та «Якість освіти та освітні вимірювання».

Висновки. Враховуючи високий ступінь актуальності проблеми професійної підготовки експертів в галузі освіти в Україні, вважаємо за необхідне продовжити інтенсивну роботу в даному напрямку. Викладання новітніх дисциплін, спрямованих на поглиблення експертної діяльності в освіті, а також розширення спеціалізацій та практичних аспектів відповідних програм буде сприяти більш ефективній підготовці кваліфікованих фахівців, готових вирішувати актуальні завдання у сфері освіти в Україні.

Література:

1. Чечель І. Д. Експерт-консультант з питань освіти: особливості підготовки і напрямки діяльності. URL: <http://iuorao.ru/20120930/222-2012-10-02-08-55-39> (дата звернення: 10.09.2023).
2. Тверезовська Н. Т. Теоретичні та методичні основи створення і використання навчальних експертних систем у підготовці фахівців вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04; Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2003. 43 с.
3. Пономаренко Н. Г. Форми підготовки експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу. *Наукові записки*. Серія: педагогіка. 2014. № 3. С. 126–130.
4. Тригуб І. Професійна підготовка експертів у галузі освіти у слов'янських східно-європейських країнах. *Педагогічний процес: теорія і практика* (Серія: Педагогіка). 2016. № 4 (55). С. 72–78.
5. Єльнікова Г. В. Технологія адаптивного управління персоналом. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 3. С. 23-33.
6. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.09.2023).
7. Про затвердження Методики проведення експертизи стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня : Наказ МОН України, Мінекономіки, Європ. інтеграції, Мінпромполітики (з 2001 р.) від 23.12.2003 № 840/382/528/459/688/513. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0055-04> (дата звернення: 16.09.2023).
8. Огнев'юк В., Сисоєва С. Освітологія – науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти. *Рідна школа: щомісяч. науково-пед. журн.* 2012. № 4/5. С. 44-51.
9. Програма підготовки експертів, які будуть залучатися до проведення інституційних аудитів закладів загальної середньої освіти / погодж. Б. Буяком; затв. Н. Моравською; Тернопіль, 2021. 6 с.
10. Навчально-методичний комплекс програм та документів щодо підготовки магістрів зі спеціальності 8.18010022 «Освітні вимірювання» / За ред. В. П. Сергієнка. Київ : Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 164 с.

11. Програма навчальної дисципліни «Експертна діяльність в галузі освіти» підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти / Ю.Д. Заячук; затв. Вченою радою факультету педагогічної освіти на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського нац. Ун-ту ім. І. Франка. 2020. 12 с.

12. Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / С.Б. Беляєв, О.А. Єрьоменко, О.М. Акімова, В.А. Литвин; затв. Вченої ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. 2022. 23 с.

References:

1. Chechel', I. D. Ekspert-konsul'tant z pytan' osvity: osoblyvosti pidhotovky i napryamky diyal'nosti [Expert consultant on education: peculiarities of training and areas of activity]. Retrieved from <http://iuorao.ru/20120930/222-2012-10-02-08-55-39> [in Ukrainian].

2. Tverezov's'ka, N. T. (2003). Teoretychni ta metodychni osnovy stvorennia i vykorystannia navchal'nykh ekspertnykh system u pidhotovtsi fakhivtsiv vyshchychkh navchal'nykh zakladiv [Theoretical and methodological foundations of the creation and use of educational expert systems in the training of specialists of higher educational institutions]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv: Kharkiv. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody [in Ukrainian].

3. Ponomarenko, N. H. (2014). Formy pidhotovky ekspertiv z osvity v nimets'komovnykh krayinakh Yevropeys'koho Soyuzu [Forms of training experts in education in the German-speaking countries of the European Union]. *Naukovi zapysky – Scientific notes. Seriya: pedahohika*, 3, 126-130 [in Ukrainian].

4. Tryhub, I. (2016). Profesiyna pidhotovka ekspertiv u haluzi osvity u slovyans'kykh skhidno-yevropeys'kykh krayinakh [Professional training of experts in the field of education in Slavic Eastern European countries]. *Pedahohichnyy protses: teoriya i praktyka (Seriya: Pedahohika) – Pedagogical process: theory and practice (Series: Pedagogy)*, 4(55), 72-78 [in Ukrainian].

5. Yel'nykova, H. V. (2007). Tekhnolohiya adaptivnoho upravlinnya personalom [Technology of adaptive personnel management]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini – Formation of market relations in Ukraine*, 3, 23-33 [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrayiny «Pro naukovu i nauково-tekhnichnu ekspertyzu» : vid 10.02.1995 № 51/95-VR [Law of Ukraine «On Scientific and Scientific-Technical Expertise»: from February 10, 1995, № 51/95-VR] [zakon.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80). Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

7. Nakaz MON Ukrayiny «Pro zatverdzhennia Metodyky provedennia ekspertyzy stratehichnykh priorytetnykh napryamiv innovatsiynoyi diyal'nosti ta seredn'ostrokovykh priorytetnykh napryamiv innovatsiynoyi diyal'nosti zahal'noderzhavnogo rivnya»: (z 2001 r.) vid 23.12.2003 № 840/382/528/459/688/513 [Order of the Ministry of Education of Ukraine «On the approval of the Methodology for the examination of strategic priority areas of innovative activity and medium-term priority areas of innovative activity at the national level»: (since 2001) from 23.12.2003 № 840/382/528/459/688/513] [zakon.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0055-04). Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0055-04> [in Ukrainian].

8. Ohnev'yuk, V., Sysoyeva, S. (2012). Osvitolohiya – naukovyy napryam intehrovanoho doslidzhennia sfery osvity [Education – a scientific direction of integrated research in the field of education]. *Ridna shkola: shchomisyachnyy nauково-pedahohichnyy zhurnal – Native school: every month. scientific and pedagogic journal*. 4/5, 44-51. [in Ukrainian].

9. Buyakom, B. (Ed.). (2021). Prohrama pidhotovky ekspertiv, yaki budut' zaluchatsya do provedennya instytutsiynykh audytiv zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity [The program for training experts who will be involved in conducting institutional audits of general secondary education institutions], Ternopil', 6 s.

10. Serhiyenko, V. P. (Ed.). (2011). Navchal'no-metodychnyy kompleks proham ta dokumentiv shchodo pidhotovky mahistriv zi spetsial'nosti 8.18010022 «Osvitni vymiryuvannya» [Educational and methodological complex of programs and documents for the preparation of masters in the specialty 8.18010022 «Educational measurements»]. Vydavnytstvo NPU im. M.P. Drahomanova, 164 s.

11. Zayachuk, Yu.D. (Ed.). (2020). Prohrama navchal'noyi dystsypliny «Ekspertna diyal'nist' v haluzi osvity» pidhotovky drugoho (mahisters'koho) rivnya vyshchoyi osvity [The program of the educational discipline "Expert activity in the field of education" of preparation of the second (master's) level of higher education]. Zatv. Vchenoyu radoyu fakul'tetu pedahohichnoyi osvity na zasidanni kafedry zahal'noyi pedahohiky ta pedahohiky vyshchoyi shkoly L'vivs'koho nats. Un-tu im. I. Franka. 12 s.

12. Byelyayev, S.B., Yer'omenko, O.A., Akimova, O.M., Lytvyn, V.A. (2022). Osvitn'o-profesiyna prohrama «Osvitni, pedahohichni nauky» dlya pidhotovky zdobuvachiv drugoho (mahisters'koho) rivnya vyshchoyi osvity [Educational and professional program "Educational, Pedagogical Sciences" for training applicants of the second (master's) level of higher education]. Zatv. Vchenoyi rady Komunal'noho zakladu «Kharkivs'ka humanitarno-pedahohichna akademiya» Kharkivs'koyi oblasnoyi rady. 23 s.